

ARCHITEKTUURTEKENINGEN

In perspectief van de verruiming van het begrip “architectuur” is het vooreerst noodzakelijk na te gaan wat onder dit thema als “ambacht” kan worden bestempeld. Tot voor kort bleef het ambacht van de architect beperkt tot het eigenlijke bouwen, tot de realisatie van een constructie. De hoofdfunctie van de architect sloeg enkel op het concreet realiseren op ware grootte. De alomteschreven economische toestand heeft dit gekende beeld van architect-uitvoerder doen instorten. Dit bracht mede dat het zoeken naar andere mogelijkheden voor het uitoefenen van het beroep een noodzaak werd, dat een nieuw ambacht diende te worden gecreëerd. Mede met de enorme toeloop van het aantal studenten poneerden architectuurinstituten ambten in openbare sectoren en privaat instellingen. Het werd mogelijk dat een architect zich kon uiten als raadgever in de publieke sektor. Aldus onstond de functie van architect-raadgever.

Doch de terugloop van de economie geeft ook aanleiding tot andere factoren. Er wordt meer tijd vrijgemaakt voor onderzoek, voor het ontwerpen, voor het herdenken. Nieuwe vragen worden geformuleerd aan de hand van nieuwe behoeven. De belangen van de architectuur zelf worden in waarde hersteld en komen op het voorplan. Om reden van het “niet meer realiseren” van geprojecteerde ontwerpen wordt opnieuw overgegaan naar de wereld van de fictie en het imaginaire. Het is die fictie die toelaat om, los van elk contact met de realiteit die een ontwerper ‘vastbindt’, vlugger en grondiger te zoeken naar inhouden en klassieke waarden.

Via onderzoek van de architectuurgeschiedenis komen konstanten zoals o.a. geometrie, typologie, grammatika, ... weer aan bod. Deze konstanten worden nu via fictieve voorstellen – al dan niet in relatie met een gegeven territorium – verder uitgediept zodat binnen afzienbare tijd opnieuw zal kunnen overgegaan worden naar een “ver-nieuw-de” architectuur. Een architectuur die gebaseerd is op de klassieke schoonheid doorheen de geschiedenis.

Dit fenomeen kan tevens beschouwd worden als een reactie op de te argeloze en inhoudloze nagelaten sporen van de “Modern Movement” van de 60-er jaren, of de negatieve les van de Nieuwe Zakelijkheid. Hiermede gaan tevens een aantal mede-factoren gepaard.

In de Modern Movement was de tekening een middel om een nieuwe constructie te bewerkstelligen. Detailtekeningen stonden in onmiddellijke relatie met uitvoering. Perspectieven met aanbod en verkoop. Alles stond ten dienste van het **beroep** van de architect.

Sinds enkele jaren is de interesse voor het **vak** architectuur echter opnieuw toegenomen. Er komt een duidelijke splitsing tussen het “denken” en het “doen”. Bouwmeesters onderscheidien zich van architectuurdenkers, van architecten. Slechts in uitzonderlijke gevallen gaan idee en uitvoering van architectuur nog gepaard.

Dit beeld, dit denken, deze verbeelding wordt weergegeven in de architectuurtekening zoals dit reeds in de geschiedenis het geval was: de cenotaaf van Boullée, de woning aan de Loue van Ledoux, het paleis op de Akropolis van Schinkel,... Het is een weergave van een zienswijze, een visie over architecturale ruimte.

Jonge architecten leggen zich heden ten dage toe op het maken van architectuurtekeningen. Ze stellen zich nieuwe vragen waarop ze met de meest verschillende uitrukkingswijzen antwoorden formuleren. Volgens Franco Purini (1) is

dit hedendaags fenomeen, dat hij omschrijft als de **D-Faktor/ (Disegno, Drawings)**, ontstaan bij de tentoonstelling “Assenza/Presenza”, gehouden in de Galleria Communale d’Arte Moderna te Bologna in 1978. De D-Faktor kreeg al vlug uitbreiding bij de Biennale van Venezia in 1978 en vooral deze van 1980, georganiseerd door Paolo Portoghesie, was van groot belang. De “Strada Novissima” bezat de inhoudelijke kwaliteit van “het plezier in het metier van de architectuur”. Waar de tentoonstelling een katalogus was van een “vernieuwing zoekende” architectuurtaal, is de katalogus een tentoonstelling over de autonomie van de architectuurtekening.

Een gamma van verbeelding verspreidt zich nu via het architecturaal tekenambacht van belangrijke architecten. De aquarels van Bruno Minardi, de olieverfschilderijen van Arduino Cantafora en de pasteltekeningen van Massimo Scolari verbeelden een wereld van architectuurgelegenheden. De axonometriën van Hiromi Fujii, de aquarelperspektieven van Rem Koolhaas en de isometriën van Mario Botta pogen om de driedimensionaliteit van de ruimte in twee dimensies weer te geven.

Oswald Mathias Ungers koppelt elk ontwerp, van het globale tot aan elk detail, onmiddellijk aan een isometrie, teneinde een direkt volumetrisch inzicht in de zuiverheid van de vorm te verkrijgen. De idee / ontwerpschetsen van Alvaro Siza, Carlo Aymonino en Aldo Rossi vertonen het ontwerpproces vanaf het basisidee. Tadao Ando geeft de hoofddrager van zijn ontwerpen weer in houtskoolperspektieven. Fumitaka Yashimoto omlijnt het thema van zijn woningen in isometriën met deelfragmenten van het ontwerp in relatie met de architectuurgeschiedenis. Franco Purini tekent zijn ontwerpen in één puntsperspektieven waarbij licht en schaduw de belangrijkste faktor vormen.

Uitvoeringstekeningen – plannen, doorsneden, details, ... – komen in welbepaalde lay-out op papier. De hierdoor verkregen meerwaarde doet hen als “presentatietekening” verschijnen in vaktijdschriften.

Deze tijdschriften vormen een belangrijke metronoom voor dit verruimen van het teken-metier, of de D-Faktor. Toonaangevende Italiaanse, Japanse en Engelse architectuurbladen sporen studenten aan tot een zelfonderzoek naar uitdrukkingmogelijkheden van hun verbeeldingen.

Samen met de architectuur zelf krijgt ook de tekening haar autonomie terug. Een autonomie die ze verloren had tijdens de Modern Movement. Een autonomie die opnieuw refereert naar de geschiedenis: de renaissance-schilderijen over de ideale stad, de etsen van Piranesie, de kontra-komposities van Van Doesbert, de grafiek van Kasimir Malevich en El Lissitzky, ...

In analogie met de schilderkunst, die evenzeer architectuur verbeeldt, komen ook architectuurtekeningen van hedendaagse architecten aan de wanden van musea en galerijen. Het museum Abteibert te Mönchengladbach bezit ontwerptekeningen van Hans Hollein in haar tentoongestelde kollektie. Het mekka van dit fenomeen wordt het Duitse Architectuurmuseum te Frankfurt. Dit museum dat gedirigeerd wordt door architectuurkritikus Heinrich Klotz, bezit nu reeds meer dan 50.000 architectuurtekeningen.

Wedstrijden vormen gelegenheden bij uitstek voor de ontplooiing van dit tekenambacht. Samen met architectuurtijdschriften geven zij trends en richtingen aan voor een verdere en grondigere verspreiding van de taal van de echte architect, van de vertaler van de architectuur, van de tekening.

In deze optiek is het noodzakelijk om de bestaande hindernissen in omgeving en publieke mentaliteit te doorbreken. Zij laten nog steeds niet toe om architectuur als kunst te aanvaarden. De architectuur tekening staat in de buitenwereld nog eens bekend als een "bouw" uitdrukking. Wanneer eens deze hindernissen zullen overwonnen zijn, wordt de D-Faktor een basis voor een nieuw ambacht in de wereld van de architectuur.

Jonge échte architecten zitten nu reeds in eenzaamheid aan het rechthoekig blad van hun tekentafel, op zoek naar een ander ambacht. Trouwens, men heeft altijd al getekend ...

Christian Kieckens, 1984

1- Franco Purini, "Il Fattore D", Casabella 479, Milano, april 1982, p.25